નિતનેઈ ગુરૂદેવ પદ્ધતી ભઇ ન્યારી ન્યારી ॥
કુરૂતારક શિષ્ય પ્રથમ ભક્તી વપુ મંગળકારી ॥
કૃપનપાલ કરૂના સમુદ્ર રામાનુજ સમનાહ બિયો ॥
સહસ્ત્ર આસ્ય ઉપદેશ કરી જગત ઉદ્ધારન જતન કીયો ॥

રાનુજ સ્વામીનો પ્રસંગ.

રામાનુજ સ્વામી શેષ નાગનો અવતાર હતા અને જેમ શેષ નાગને હજાર મોં હતાં તેમ તેમણે હજારો પ્રકારથી લોકોને ઉપદેશ કરીને હરી ભક્તી શીખવી. તેમને તેમના ગુરૂએ એક ગુરૂમંત્ર આપ્યો હતો કે જે એવો સિદ્ધ મંત્ર હતો કે તેનો જાપ કરવાથી શ્રી હરી ધ્યાનમાં પ્રગટ મૂર્તીમાન થઈ દર્શન દેતા. તે મંત્ર તેમના ગુરૂએ તેમને ગુપ્ત રાખવાનું કહ્યું હતું. પણ પોતાનો દયાનો ભાગ વીશેષ હતો તેથી તેમણે બીજા લોકોને પણ તે મંત્ર સંભળાવાની રૂચી કરી અને પોતાના પ્રમાણે અન્યલોકો પણ તે ફળને પામે તેમ જાણીને તેમણે દરવાજે ચઢી મોટા ઉચ્ચાર કરીને તે મંત્ર જપવા માંડયો અને જે જે લોકોએ તે મંત્ર સાંભળ્યો અને જપવા માંડયો તે બધા સિદ્ધ દશાને પામી ગયા. તેમને ભક્તિની ખરી ચોટ લાગી ગઈ હતી, તેમના હજારો લોકો શિષ્ય થયા હતા. તે પોતે દક્ષિણ દેશમાં રહેતા હતા. એક વાર ત્યાંથી જગન્નાથજી દર્શન કરવાને પોતાના હજારો શિષ્યને લેઇને ગયા પણ જગન્નાથજીમાં તેમણે ઘણો અશુદ્ધ આચાર જોયો તેથી ત્યાંના પુજારીઓને તેમણે કાઢી મુકયા અને પોતાના શિષ્યો સાથે તેમણે પવિત્રપણાથી ઠાકોરજીની પુજા કરવા માંડી, પણ જગન્નાથજીએ તે અંગીકાર કરી નહીં અને તેમને પ્રગટ થઇને કહ્યું કે હું તો મારા પંડયાઓની સેવાથી પ્રસન્ન રહું છું; કારણ કે તેઓ મારી સેવા ભાવ લાવીને કરે છે અને હું તેમના ભાવને આધીન થઇ ગયો છું. તેથી હું તેમની પવિત્રતા અપવિત્રતા જોતો નથી. રામાનુજ સ્વામીએ તેમને કહ્યું કે તમે કયા શાસ્ત્રમાં અશુદ્ધ સેવા કરવાનું કહ્યું છે તે મને કહો. તેમ કરીને તેમણે વેદના મંત્ર બોલીને પવિત્રતાથી ઠાકોર સેવા કરવી તેજ પોતાની વાત સિદ્ધ કરી આપી. ત્યારે જગન્નાથજી તે સાંભળીને ચુપ થઈ રહ્યા. રામાનુજ સ્વામી પણ તેમના આરૂઢ ભક્ત હતા, તેથી તેમના પ્રેમ આગળ જગન્નાથજી દેવનું કંઈ ચાલ્યું નહીં. અને તેમણે પ્રમાણ સાથે વાત કરી તેથી તેમની તે વાત ભગવાનને કબુલ કરવી પડી. અને તેમને અવગુણ મનમાં લીધો નહીં. રામાનુજ સ્વામીએ જગન્નાથજીની જોરાવરીથી પવિત્રપણે સેવા કરવા માંડી જેથી ભગવાન અકળાયા તેથી પોતાના ગરૂડને પોતે આજ્ઞા કરી કે જ્યારે રામાનુજ રાતે ઊંધી જાય ત્યારે તમે તેના બધા શિષ્યો સહીત તમારી પાંખોમાં સંભારીને ભરીને તેમને પોતાને ગામ રાતો રાત મુકી આવો. ગરૂડે તે પ્રમાણે કર્યું અને પછી પોતાના અસલના પુજારીઓને તેમણે ઠાકોર સેવામાં પાછા દાખલ કર્યા. રામાનુજ સ્વામી સવારમાં ઉઠયા ત્યારે તો તેમણે પોતાના ગામમાં પોતાને આવેલા દીઠા અને તેથી તેમણે વિચાર કર્યો કે શ્રી હરીની મરજી એમજ છે તો હવે આપણે ત્યાં પાછા જવું નહીં. અને પુંજારીઓના ભાવને લીધે ઠાકોરજીએ અશુદ્ધ સેવા પણ વિશેષ માની.

છપ્પય છંદ ॥

ચતુર મહંત દિગ્ગજ ચતુર ભક્તિ ભુમિ દાવેં રહે ॥
શ્રુપ્રતિજ્ઞા શ્રુતિદેવ રિષભ પુહકર ઇભ્રુ ઐસેં ॥

જઇશ અને તું મારી પથારીમાં સુઇ જજે, તે પ્રમાણે તે રાત્રે સુઈ રહ્યો. ત્યારે પેલું ભૂત હંમેશની માફક ત્યાં આવ્યું ત્યારે તેના બાપે પુછયું કે તું કોણ છે? ત્યારે તેણે કહ્યું કે હું ભૂત છું. ત્યારે તેણે કહ્યું કે અહીંઆં કેમ આવ્યો છે? ત્યારે તેણે કહ્યું કે હું પૂર્વજન્મમાં એક સોની હતો અને વ્યભીચારમાં હું બહુ આસકતી રાખતો હતો, પરંતુ તે પરીપુર્ણ ન થવાથી મરતી વખતે મારૂં ચિત્ત તેમાં રહ્યું અને તેથી મને આ ભુતયોની પ્રાપ્ત થઇ છે; માટે તેની સદ્દગતી કરવા સારૂં હું દેશે દેશ ફર્યો પણ કોઇ જગ્યાએ મારી ગતી થઇ નહીં. અને મેં તમારી કીર્તી મુલકે મુલક ઘણી સાંભળી તેથી મારી ગતિના હેતુથી હું તમારે ઘેર આવીને તમારા છોકરાને સતાવું છું, તેથી તમો કોઇ દીવસ મને ગતિને પહોંચાડો, માટે તમારે શરણે આવ્યો છું. શ્રીરંગજીએ પોતાને ત્યાં જ્યારે સાધુ પધારતા ત્યારે પગ ધોઇને ચર્ણામૃત એકઠું કરીને રાખી મુકતો, તેમાંથી તેને આચમન આપ્યું એટલે તે દીવ્ય રૂપ ચતુર્ભુજ મૂર્તી થઇ વિમાનમાં બેસીની ત્યાંથી ગયો.

છપ્પયછંદ.

નિર્વેદ અવધિકલિ કૃષ્ણદાસ અનપરિહરી પયપાન કિયો ॥
જાકે શિરકર ધર્યો તાસુ કરતર નહી અડયો ॥
અર્પ્યો પદ નિર્વાને સોઇ નિરભે કરિ છડયો ॥
તેજપુંજ બલ ભજન મહામતિ ઉર્ધ્વરેતા ॥
સેવતચરન સરોજરાઈ નાના ભુવ જેતા ॥
દાહિમા વંશ દિનકર ઉદેસંત કમલહિય સુખદિયો ॥
નિર્વેદ અવધિ કિલ કૃશ્ણદાસ અનપરિહરિ પયપાન કિયો ॥

પૈહારીજીનો પ્રસંગ.

પૈહારીજી દુધ પીને રહેતા હતા અને તે ઉપરથી તેમનું નામ પૈહારી પડયું હતું. તે એવા પ્રતાપી થયા કે તે જેને માથે હાથ મુકતા તથા શીષ્ય કરતા તેને ફરીને બીજા કોઈ પાસે હાથ ધરીને માગવાનો વખત રહેતો નહીં. ફલુક નામનો રાજા તેમનો શિષ્ય થયો હતો પણ તેની વાત કહેતાં પહેલાં હું પૈહારીજીની વાત કહું છું. પૈહારીજી પોતે પર્વતોની ગુફામાં એકાંત ભજનને માટે રહેતા હતા, ત્યાં કોઇ વાર એક વાઘ તેમના બારણા આગળ આવ્યો. ત્યારે તેને જોઇને તેમણે અતીથી માન્યો. અને પોતાની જાંગ કાપીને તેને આપી. તેનો આવો ભાવ જોઇને શ્રી હરીએ તે વાઘનું રૂપ મટાડીને પોતાનું ચતુર્ભુજ રૂપ દેખાડીને તેને દર્શન આપ્યું. ત્યારે તેમણે શ્રી હરીને પુછયું કે આમ કેમ કર્યું? ત્યારે ભગવાને કહ્યું કે તમારો આવો સાચો ભાવ જોઇને મેં તમને દર્શન આપ્યું. આ વખતમાં કોઇ રોટલાનો કકડો આપી શકતું નથી અને તેને ઠેકાણે તમે પોતાનું શરીર કાપીને આપ્યું? એ તમારી ભારે ઉદારતા અને હરી ભક્તી છે। અને તે જોઇ મેં તમને પ્રગટ દર્શન દીધું. હવે પેલા રાજાની વાત ચાલી. તે એવી છે કે તે રાજા સાચો ભક્ત થયો હતો. તે એક વાર થાળમાં નૈવેદ્ય ધરાવવા લેઇ જતો હતો ત્યાં રસ્તામાં તેમાંથી એક કકડો પડી ગયો તે તેના કુંવરે લેઇને મોંમાં મુકયો. તે પછવાડેથી તેણે જોયું એટલે તેણે કુંવરને કહ્યું કે, મારા ઠાકોરજીને ધરાવ્યા પહેલાં તેં ખાધું માટે તને તલવારથી મારી નાંખું! એમ કહી તલવાર લેઈ તે મારવા દોડયો, પણ તે છોકરો એક સાધુની ઓથે સંતાઈ ગયો એટલે તે સાધુએ તેને

પોતે સેવામાં જાણે ગળી ગયા હોય તેમ બતાવ્યું. તે ઉપરથી ગોરજીએ તેમને તાળાંકુંચીઓ પણ સોંપી દીધી. એક દિવસ રાજાનો કુંવર કે જેનો બાપ પણ શ્રાવક ધર્મનો હતો અને તેણે તે મંદિર બંધાવ્યું હતું તે મંદીરમાં દર્શન કરવા આવ્યો. ત્યાં પેલા ભાણેજે તેને પુછ્યું કે આ મંદીર એવું જાપતા બંધ બનાવ્યું છે કે તેની અંદર સાંજે મંદીર બંધ કર્યાં પછી પવન પણ પેસી શકતો નથી, પણ જો કાંઈ અકસ્માત થાય અને મંદીર ખોલવું પડે અને કુંચી ન જડતી હોય તો તેનો બીજો કોઈ રસ્તો રાખેલો હશે કે નહીં ? ત્યારે તેણે કહ્યું કે દેરા ઉપર એક ભમર કડી છે તેને ફેરવે એટલે તેની બારી થઈ જાય છે અને ત્યાંથી મંદીરમાં ઉતરવાનો બીજો રસ્તો બને છે. તે વાત ભાણેજે ધ્યાનમાં રાખી અને મામાને કહી. પછી એક દિવસે મામો તે મંદિરમાં સંતાઈ રહ્યો અને તે મંદીર સાંજે બંધ થયું અને તાળાં કુંચી થયાં. પછી મોડી રાતે જ્યારે બધાં ઉંઘી ગયાં ત્યારે પેલો ભાણેજ દહેરા ઉપર ચઢયો અને ભમર કડી ફેરવી એટલે, ત્યાં બારી થઇ ગઇ. એટલે ત્યાં આગળથી તેણે એક દોરડું ફાંસ્યું અને મામાને ચેતાવ્યો કે પેલી મૂર્તી બાંધી દો. મામાએ તે પારસમણીની મૂર્તી બાંધી દીધી એટલે ભાણેજે તે ખેંચી લીધી. પછી ફરીવાર મામાને કાઢવા સારૂ તેણે દોરડું ફાંસ્યું અને તે ઉપર ચઢીને મામો આવ્યો અને બારીમાંથી નીકળતો હતો, તેવામાં તેને મનમાં ઘણો આનંદ થયો કે આ મૂર્તી હાથ લાગી તે ઘણું સારૂં થયું. અને બન્ને જણ આબાદ બહાર નીકળીને હવે જોઇશે તેટલો પૈસો પેદા કરીને એક સુંદર મંદીર બંધાવીશું. એવો વિચાર કરતાં તેનું હૃદય પ્રફુલ્લીત થઈ ગયું અને તેનું શરીર ફુલી ગયું તેથી પેલી બારીમાં ભરાઇ ગયું. ન તો હેઠે ઉતરાયું કે ન તો ઉપર ચઢાયું અને અધવચ ભરાઇ રહ્યું. તે ઉપરથી મામાએ ભાણેજને કહ્યું કે સવારે બધા શ્રાવકો ઉઠશે ત્યારે મને ઓળખશે અને આપડા ભેખની તેઓ નિંદા કરશે તથા આપણને પારકા ધર્મના અને ઠગ સમજશે. તેથી બેહેતર છે કે તું મારૂં માથું કાપીને લેઇ જા જેથી મને કોઇ ઓળખી શકે નહીં. એ પ્રમાણે ભાણેજે કર્યું અને માથું કાપી લીધું. પણ માથું કાપતી વખતે મામાને એવી ભાવના થઇ કે ભાણેજ એકલો પડશે માટે તેની મદદમાં જો હું સાથે હોત તો બહુ સારૂં થાત. પણ ખેર! નથી તો કંઇ નહીં એમ સંકલ્પ કર્યો. તેથી તેને ભાવનાનો બીજો દેહ બંધાયો અને પેલા રંગનાથ ઠાકોરની મૂર્તી આગળ જઇને બેઠો. પેલો ભાણેજ હજુ રસ્તામાં જતો હતો તે પહેલાં તે ત્યાં ગયો. ભાણેજ રસ્તામાં જતાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે મામા જો જીવતા રહ્યા હોત તો મને ઘણી મદદ કરત. એમ વીચાર કરતાં તે મૂર્તી નજીક ગયો એટલે તેણે તે મંદીરનું કામ પાયા ખોદાવવાનું તથા સરસામાન લાવવાનું શરૂ કરેલું જોયું. તે ઉપરથી તે ભાણેજ પસ્તાવા લાગ્યો અને પોતાની સેવા બીજાએ છીનવી લીધી એમ માન્યું, પણ આગળ જઇને જોતાં પોતાના મામાનેજ ત્યાં દીઠો તેથી તે આશ્ચર્ય પામ્યો. પછી બન્ને જણ ત્યાં ભેટયા અને પછી બન્નેએ મળીને પોતાની મરજી પ્રમાણે તે મંદીર બનાવરાવ્યું.

હંસનો પ્રસંગ.

કોઈ એક રાજા હતો. તેના શરીરે કોઢ નીકળ્યા હતા, તેથી તેણે બધા વૈદોને એકઠા કરીને કોઢની દવા કરાવરાવી પણ કોઇનાથી કંઈ મટયું નહીં. ત્યારે તેણે વૈદોને હુકમ કર્યો કે આનો ઇલાજ તમો અમુક મુદતમાં નહીં શોધી લાવો તો તમને બધાને હું ગર્દન મારીશ. તે ઉપરથી બધા વૈદોએ વિચાર કર્યો કે કોઈ ન બની શકે એવી વાત આપડે તેને બતાવો કે જેથી તે આપણો ખ્યાલ મુકે. એમ વિચારી રાજાને કહ્યું કે માન સરોવર ઉપર રાજ હંસ જે મો-

તીનો ચારો ચરે છે અને જે ત્યાંજ રહે છે તેમને લાવીને તેનું તેલ કાઢીને જો કોઇ તમારે શરીરે ચોપડે તો તમને આ કોઢ મટી જાય. તે ઉપરથી તે રાજાએ પારધીઓને બોલાવ્યા અને કહ્યું કે મારે રાજહંસ જોઇએ છે માટે તે અમુક મુદતમાં લાવી આપો, નહીં તો તે મુદત પુરી થયે હું તમારી આખી જાતને ગરદન મારીશ. આખી જાત ગરદન મરાય તેના કરતાં ચાર જણનો જીવ જાય તો ખેર ! એમ વિચારી તેઓએ આખી નાતમાંથી ચાર માણસો આગેવાન ઉભા કર્યા અને તેઓ ચાર જણ રાજહંસની તપાસ કરવા ગયા. તેઓએ ઘણાં વન પસાર કર્યાં અને ઘણાં દુ:ખ ભોગવ્યાં ત્યારે છેવટે માનસરોવર ઉપર જઇ પહોંચ્યા. ત્યાં રાજ હંસને દીઠા પણ તે કોઇ રીતે હાથમાં આવ્યા નહીં. એક વાર તેમણે જોયું તો ત્યાં કોઇ સાધુ આવ્યા હશે અને તેમને જોઇને તે હંસ ઉડી ગયા નહીં તેથી તેઓ સાધુને ધીરે છે એમ જાણીને તેઓએ પોતાનો વેશ બદલ્યો અને મરડીઆ ઘસી ધોળાં ટીલાં કર્યાં તથા રાતી માટીથી લુગડાં રંગીને પહેર્યાં અને શંખલાઓની માળા બનાવી કોટે નાંખી. અને પછી માન સરોવર ફરીને ગયાં ત્યારે હંસલીએ હંસને કહ્યું કે પેલા પારધીઓ વેશ બદલીને આપણને પકડવાને પાછા આવ્યા છે માટે ચાલો આપણે ઉડી જઇએ. ત્યારે હંસે કહ્યું કે તે હવે આપણા ઇષ્ટનો વેશ લઇને આવ્યા છે માટે ઉડી જવું નહીં. તેમના મનમાં કપટ હશે તો તે જાણે, આપણે તો તેમને સાધુ તરીકે માનવા જોઇએ. પછી ભલે તેઓ આપણને પકડીને મારી નાખે પણ આપણે તો તેના બાનાને માનવું છે. તેમના પેટની વાત આપણે જોવાની નથી. તે ઉપરથી તે પંખી ત્યાંથી ઉડી ગયાં નહીં અને પેલા વેશધારી સાધુ ત્યાં આવ્યા એટલે ઉલટાં તેમની પાસે જઇ તેમને પગે લાગ્યાં, એટલે પેલા પારધીઓએ તેમને પકડી લીધાં અને રાજાને ત્યાં લેઇ જઇને આપ્યાં અને પોતાની આખી નાતને છોડાવી લાવ્યા. પરમેશ્વરને તે ઉપરથી ચીંતા થઇ કે મારા સાધુનો વેશ લઇને તે પારધીઓ માનસરોવર પર ગયા તેથી તે હંસ હંસલીએ તેમને ધીર્યા જેથી તેઓ પકડાયાં એટલે તેમને રાજાને સોંપ્યાં. જો રાજા તેમને મારીને તેલ કાઢશે તો ઘણું અયોગ થશે માટે તેમની સહાયતાએ મારે જલદી જવું, નહીં તો તેમના પ્રાણ નકી જશે, તેથી વૈદનું રૂપ લેઇને તે ગામમાં ગયા અને કહેવા માંડયા કે કોઢ, રક્તપિત, અથવા જે રોગ હોય તેને હું જલદી મટાડી દઉંછું. માટે કોઇને વૈદું કરાવવું હોય તો આવો. તેથી લોકોએ તેમને રાજાને ત્યાં મોકલ્યા અને રાજાએ તેમને ઘણું સનમાન દેઇ બેસાડયા અને પોતાના રોગની હકીકત કહી. ત્યારે તેમણે કહ્યું કે એ રોગ તો હું સપાટાબંધ મટાડી દેઇશ, પણ આ ગરીબ પંખીને જે મં-ગાવ્યાં છે તેમને તુ જલદીથી છોડી દે. તે ઉપરથી તેણે તે બન્ને પંખીને ઉરાડી દીધાં અને તે વૈદે પોતાની ઝોળીમાંથી એક મુળાડીઉ કાઢી ઘસીને રાજાને ચોપડી દીધું, તેથી તે રાજાનું શરીર કોઢ મટી સોના જેવું કાંતીવાન થયું. તેના શરીર ઉપર ભગવાનનો હાથ ફર્યો તેથી પ-હેલાંના કરતાં પણ સુંદર થઇ ગયું, તેથી રાજા આશ્ચર્ય પામ્યો અને ખુશી થયો અને વૈદને કહ્યું કે તમે કાંઇ ઇનામ માગો અથવા રાજ્ય માગો તથા જે માગો તે આપવા હું તૈયાર છું. ત્યારે વૈદે કહ્યું કે મારે કાંઇ જોઇતુ નથી. પણ તુ સાધુઓની સેવા કરજે એટલે બસ છે. એમ કહી આગળ જઇને પોતે અંતરધ્યાન થઇ ગયા. રાજાએ તથા બધા લોકોએ પછીથી તે વૈદના રૂપે ભગવાન આવ્યા હતા એમ જાણ્યું, પણ પછી શું કામનું. પેલા ચાર પારધી જેમણે ફક્ત સાધુનો વેશ ધારણ કરી પોતાનાં ભુંડાં કૃત્ય કરવા સારૂ ઢોંગ કર્યો હતો તેમણે વિચાર કર્યો કે આપડા ઢોંગની પ્રતિતી કરીને તે રાજહંસ પંખીઓએ પણ આપણને ધીર્યાં અને આપણી પાસે બંધાયાં. આથી પોતે મોત કબુલ કર્યું, તેથી તેમને છોડાવવા સારૂ ભગવાન

વેહનુ રૂપ લેઇને આવ્યા અને તેમને છોડાવી ગયા. તો જો આપણે સાચા ભાવથી ભગવાનની ભક્તી કરીશું તો આપણને શું શું થાય અને આપણું કેવું ભાગ્ય થશે તે કહી શકાતું નથી. માટે હવે ભક્તિ કરવી એમ વિચારી તેઓ ત્યાંથી બારોબાર વનમાં ગયા અને ખરા પ્રેમથી ઇશ્વરની ભક્તિ કરી અને પોતાનો ઓદ્ધાર કર્યો, પણ ઘેર પાછા ગયા નહીં. તેમજ તેની રૈયતે પણ તે ઉપરથી ભક્તિ કરવા માંડી.

મહાજન સદાવૃતિનો પ્રસંગ.

એક વાણીઓ સદાવ્રત આપનારો અને ભક્ત હતો તેમજ તેની સ્ત્રી પણ તેવીજ હતી. તે બંને રોજ સાધુની સેવા કરતાં. એક વાર એક સાધુ તેમને ઘેર આવ્યો અને તે સ્ત્રી પુરૂષે તેની સારી સેવા કરી, તેથી તેનું મન ત્યાં રહેવાને લલચાઈ ગયું. તેથી તે વાણીઆને ઘેરજ તે જાચુક રહ્યો. થોડાક દિવસ વિત્યા બાદ ગામમાં કોઈ ઠેકાણે લગ્ન હશે તેનો વરઘોડો પાસે થઇને જતો જોઇને તેની વાત તેણે લોકોને પૂછી: લોકોએ કહ્યું કે આ માણસ પરણવા જાય છે. તે સાંભળી તે સાધુને પણ મન થયું કે જો મારી પાસે પૈસો હોત તો હું પણ પરણીને આવી રીતે વરઘોડો ચડાવત. પછી તેણે એક વાર વિચાર કર્યો કે આ વાણીઆનો છોકરો જે હંમેશાં ઘણું ઘરાણું પેહેરેલો રહે છે અને જેને મારી સાથે ઘણી મોહબત છે તેને દુર બોલાવી જઇને મારી નાંખીને દાટી દઇને તેનું ઘરાણું લેઈ લેઉં તો હું પેલાની માફક પરણી શકું. પછી પોતાની મતલબ સાધવાનો નિશ્ચય કર્યો, અને જો કે તે વાણીઆને તે એ [illegible]કનો એ[illegible] છોકરો હતો તોપણ તેને મારવામાં તેને કાંઇ ખેદ ઉત્પન્ન થયો નહીં. [illegible]તેથી એક [illegible]સ તેને ગામ બહાર તેડી ગયો અને તેને મારીને તેનું ઘરાણું કાઢી લીધું તથા તેની દ[illegible] દાટી દીધી અને પાછો તે વાણીઆને ઘેર આવીને બેઠો. ઘણીવાર સુધી તે છોકરો ઘેર [illegible]વ્યો ત્યારે તેની માએ પોતાના પતી તે વાણીઆને ખબર કરી કે છોકરો હજી ઘેર [illegible] નથી ત્યારે વાણીઆએ આખા ગામમાં ઢંઢેરો પીટાવી તપાસ કરાવીને દરબારમાં [illegible]વ્યું પણ તેનો કાંઇ પત્તો લાગ્યો નહીં, પણ એક સાધુએ પેલા વાણીઆના સાધુને [illegible]ને મારી નાખતાં દુરથી નજરે દીઠેલો હતો તેથી તેણે રાજાને આવીને કહ્યું કે એના [illegible]ર સાધુ રહે છે તેણેજ તે છોકરાને મારી નાંખી દાટી દીધો છે, અને પાછો તેને ઘેર [illegible]ધુ થઇને બેઠો છે. વાણીઆએ તે વાત સાંભળી, રાજાને કહ્યું કે આ સાધુએજ મા[illegible] માર્યો છે માટે એને બાંધો? ત્યારે તે સાધુએ કહ્યું કે હું તો ફક્ત વાત કહું છું, મેં [illegible]કરો માર્યો નથી. ત્યારે વાણીઆએ કહ્યું કે અમારા સાધુએ અમારા છોકરાને માર્યો [illegible]મારે શું કામ ચાડી ખાવી પડે છે. તમે તમારે છાનામાના ઘેર જાઓ? અમારા [illegible]ન સર્વસ્વ સાધુનું છે, માટે તમારે તેમની નિંદા કરવી નહીં અને કોઇના આગળ આ વાત [illegible]ગા નહીં. એમ કહી તે સાધુને રજા આપી. પછી તે વાણીઓ તથા વાણીઅણ ઘેર [illegible] સાધુને કહ્યું કે આ ઘરની બધી ચીજ તમારી છે અને તેમાંથી એક ચીજ એઠ[illegible] લેઇને બીજે ઠેકાણે મુકવાની તમારે શી જરૂર પડી? એટલે તે સાધુ ચેતી ગયો ર[illegible]ને છોકરાને માર્યો તે વાત કબુલ કરી. અને કહ્યું કે હું ઘણો પાપી છું અને તમારૂં [illegible] તમારૂંજ ખોયું માટે તમે મને જલદીથી મારી નાંખો? ત્યારે તેમણે કહ્યું કે [illegible]ગ કંઇ દોષ નથી. જે બનવાનું હતું [illegible]બન્યું પણ કૃપા કરીને અમને કહો કે [illegible]મને શી જરૂર પડી? ત્યારે તેણે [illegible] પરણવાનું મન થયાની વાત કહી. તે [illegible]પણે પોતાના પતીને કહ્યું કે

પ્રસન્ન કર્યા અને તેમની પાસેથી મંત્ર ઉપદેશ લીધો. પછી શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને તેને કહ્યું કે આજથી હવે તારે કોઈ દીવસે ભુલમાં પણ કોઇને હરાવવો નહિ અને તે વાત હવે તું તારા હૃદયમાં ધારણ કરી લે, એટલે તેણે તે વાત માથે ચઢાવી. પછી કેશવભટે દીગવિજયના અભીમાનરૂપી મિથ્યાભારને મુકી દીધો અને પછી ત્યાંથી તે કાસ્મીર ગયો. પછી કાસ્મીરમાં ત્યાં તેણે એકવાર એવું સાંભળ્યું કે મથુરામાં એક મુસલમાન ઘણો જબરો પેદા થયો છે અને તે હીંદુઓને વટલાવે છે તથા તેણે દરવાજા ઉપર એક જંત્ર બાંધ્યો છે અને તે દરવાજા નીચે થઇને જે નીકળે છે તેને નાગો કરીને તે જુએ છે એટલે જંત્રના પ્રતાપે તેની ઇંદ્રી સુન્નત કરેલી દેખાય છે. એટલે તે તેના મોંમાં થુકીને તેને વટલાવે છે. તે ઉપરથી તે પોતાના હજાર શીષ્યોને લેઇને મથુરાં ગયો અને ત્યાં જઇને તેણે પેલો જંત્ર તોડી નાખ્યો. ત્યાર પછી ત્યાંના રાજાને ફરીયાદ કરી એટલે તે રાજાએ પોતાના નોકરોને હુકમ કર્યો કે તમે તે લોકોને પકડી લેઇને તેમને ઉંડા પાણીમાં ડુબાવી દો. એટલે તેમણે તેમને ડુબાવી માર્યા.

મુલ ॥ છપ્પય છંદ ॥

શ્રીભટ સુભટ પ્રગટયો અઘટરસ રસિકગી મનમોહઘન ॥
મધુરભાવ રસમિલત લલીત લીલા સુબલિત છબિ ॥
નિરખત હરખત હૃદે પ્રેમવરખત સુકલિત કવિ ॥
ભવનીસતારન હેતદેત દ્રઢ ભક્તિ સબનિનિત ॥
જાસુ સુજસ શશિ ઉદે હરત અતિતમ ભ્રમશ્રમ ચિત ॥
આનંદકંદ શ્રીનંદ સુત શ્રી વૃષભાન સુતા ભજન ॥
શ્રીભટ સુભટ પ્રગટયો અઘટરસ રસિકની મનમોહઘન ॥
શ્રીહરિવ્યાસ તેજ હરી ભજનકે દેવીકોં દિક્ષા દઈ ॥
ખેચર નરકી શિષ્ય નિપટ અચિરજ યહ, આવે ॥
વિદિત બાત સંસાર સંત મુખી કિરતી ગાવૈ ॥
વૈરાગિનિ કે વૃંદ રહત સંગ શ્યામ સનેહી ॥
જયૌં ચોગેશ્વરમધ્ય મનોહુ શોભિત વિદેહી ॥
શ્રીભટ ચરન રજ પરસતે સકલ સૃષ્ટિ જાકોં નઇ ॥
શ્રી હરિ વ્યાસતેજ હરી ભજનકે દેવિકોં દિક્ષાદઇ ॥

શ્રીભટજીનો પ્રસંગ.

શ્રીભટજી નામના એક મહાત્મા હતા, તે પોતાના ગામથી ફરતાં ફરતાં ચંદ્રથાવલ ગામમાં આવ્યા. ત્યાં એક બગીચો જોઇને તેમણે પોતાનો મુકામ કર્યો. ત્યારે ત્યાં તેની પાસે એક દેવીનું સ્થાનક હતું. ત્યાં કોઇએ એક પશુને લાવીને વધેર્યું. એટલે શ્રી ભટજી કે જે મહાજ્ઞાની હતા, તેમને તે જોઇને ઘણું લાગી આવ્યું, તેથી તેમને ત્યાંનું પાણી પીવું પણ ભાવ્યું નહિ. તેથી આખી રાત તે ત્યાં ભુખ્યા તરસ્યા સુઇ રહ્યા. એટલે તેમની ભક્તિના તેજના પ્રતાપથી તે સ્થાનની દેવી કંપી ઉઠી અને દેહ ધરીને તેમની પાસે આવી અને તેમને કહ્યું કે તમે રસોઈ કરો, ભુખ્યા કેમ પડી રહ્યા છો? ત્યારે તેમણે કહ્યું કે તારા સ્થા-

મુલ ॥ છપ્પય છંદ. ॥

ઉત્કર્ષ તિલક અરૂ દામકો, ભકત ઇષ્ટ અતિ વ્યાસકે ॥
કાહુકે આરાધ મછ કછ સુકર નરહરિ ॥
વામન ફરસા ધરન સૈતબંધન, સૈલ, કરિ ॥
એકનિકે ઈહ રીતી નેમ નવધાસોં લાયે ॥
સુકલ સુમોષન સુવન અચ્યુતગોત્રીજુ લડાયે ॥
નૌગુન તોરી નુપુર ગૃહ્યો મહત, સભામધિ રાસિકે ॥
ઉત્કર્ષ તિલક અરૂ દામકો ભકત ઈષ્ટ અતિ વ્યાસકે ॥

વ્યાસ ભક્તનો પ્રસંગ.

વ્યાસભક્ત કરીને એક રાજાનો ગોર ઘણો અનુરાગી ભક્ત હતો. તે પોતાનું ગામ છોડીને વંદ્રાવન જઇને રહ્યો અને ત્યાં તે ઠાકોર સેવા કરવા લાગ્યો ત્યારે રાજા તેને પાછો તેડવા ગયો પણ તેનું મન ઠાકોરજીની સેવામાં બીજાઇ ગયેલુ હતું તેથી તે તેની સાથે પાછો ફર્યો નહિ. એક વાર તે ઠાકોરજીની પાઘડી બંધાવતો હતો ત્યારે ઠાકોરજીની મૂર્તી લીસી હતી તેથી પાઘડીનો આંટો બરાબર બેસતો આવતો નહોતો અને ખસી જતો તેથી તેને પાઘડી બાંધતાં અકળામણ આવી તેથી તે ઠાકોરજી ઉપર રીસાયો અને ચીડઇને ઠાકોરજીને કહ્યું કે તમે જ્યારે સરખી પાઘડી બંધાવતા નથી ત્યારે હવે તે હું બાંધતો પણ નથી માટે તમારે ફાવેતો હવે હાથે બાંધી લેજો હું તો મારે આ ચાલ્યો એમ કહી તે મંદીરની બહાર જઇને બેઠો. અને થોડીવાર થઇ એટલે મંદીરમાં આવીને તેણે જોયું તો પાઘડી બાંધેલી દીઠી. ત્યારે તેણે ઠાકોરજીને કહ્યું કે જ્યારે હું બાંધતો હતો ત્યારે તો તમે બાંધવા દેતા નહોતા અને જ્યારે રીસ ચડાવીને હું બહાર જઇને બેઠો ત્યારે તમે કેવી પોતાને હાથે બાંધી લીધી. એવી રીતે પ્રેમને લીધે તેમણે ઠાકોરજી સાથે સાચો ભાવ માની લીધો હતો. એકવાર તેમને ત્યાં કેટલાક સાધુ આવ્યા હતા તેથી તેમની સ્ત્રી તે સાધુની પંગત બેસાડી જમાડતી હતી ત્યાં દુધ પીરસતાં દુધની તરી તેમના ભાણામાં પડી ગઈ, કારણ કે તે સૌથી છેલ્લા બેઠા હતા તેથી છેવટના દુધ સાથે તે તરી પડી ગઈ ત્યારે પોતાની સ્ત્રી ઉપર તે ગુસ્સે થઈ ગયા અને તેનો ત્યાગ કર્યો. બધા સાધુ કરતાં તેમને વિશેષ ગણીને મારામાં પતી ભાવ લાવીને મને તરી મુકી અને આ સાધુઓને તો તેં સાદુ દુધ આપ્યું માટે તું હવે મારા કામની નથી, માટે હવેથી તારે રસોઈ કરવી નહીં એમ કહી તેનો ત્યાગ કર્યો; ત્યારે તેમની સ્રીએ તેમને કરગરીને કહ્યું કે તેમાં મારો કંઇ દોષ નહોતો પણ છેવટનો ભાગ હતો તેથી તે મલાઈ વાસણમાંથી સરકી પડી માટે મેં તે તમને જાણી જોઇને આપી નહોતી. પણ તેણે તે કંઈ માન્યું નહિ. બીજા સાધુઓએ પણ તેને ઘણું કહ્યું પણ તેણે તે કંઇ મન ઉપર લીધું નહિ. ત્યારે તેણીએ ત્રણ દીવસ સુધી કંઇ ખાધું પીધું નહીં અને ભુખી રહી, ત્યારે તે સાધુઓએ તેને કહ્યું કે આ બિચારી સ્ત્રી ત્રણ દીવસથી કંઇ ખાતી નથી તે વાતમાં તેનો કંઈ અપરાધ નહોતો માટે તમે તે માફ કરો ? ત્યારે તેણે કહ્યું કે તે કંઇ દંડ આપે તો હું તેને માફ કરૂં. તે પોતાનાં બધાં ઘરેણાં વેચીને તેનો પૈસો કરીને તે મારા સાધુઓને જો જમાડી દે તો હું તેને પાછી રસોઇ કરવા રજા દઉં. તે ઉપરથી તેને તેમ કર્યું. ત્યારે તેને રસોઈ કરવાની રજા આપી. એકવાર તેને ત્યાં પોતાની છોકરીનાં લગ્ન આવ્યાં હશે અને

નાત જમાડવી ઘેર પકવાન પાડયાં હશે, તે તેમના છોકરાએ એક ઓરડામાં ભર્યાં હતાં. ત્યારે તેમણે વિચાર્યું કે નાતના વિમુખ લોકો આ પકવાન ખઈ જશે માટે તેના કરતાં જો કોઇ સાધુ આવે તો હું તેમને તેનાં પોટલાં બંધાવી આપું તો તે હરીજનને મોઢે જાય. એવો તે વિચાર કરતા હતા તેવામાં તેમણે સાધુઓની એક મંડળીને ત્યાં થઇને જતી જોઈ. એટલે તેમણે તેમને પોતાને ત્યાં બોલાવ્યા અને તે વખતે તેમનાં ઘરનાં માણસો કંઇ બહાર ગયેલાં હતાં તેથી તે લાગ જોઇને તેમણે છાનામાનાં તે પકવાન તે સાધુઓને કાઢી આપ્યાં અને તેની ગાંસડીઓ બંધાવરાવીને તેમને વિદાય કર્યા, અને તેમને કહ્યું કે તમે નદીપર લેઇ જઇને તે ખાજો, અહીં ખાશો તો તમને હરકત પડશે. એટલે તે સાધુઓ પોટલાં બાંધીને ગયા. તેમણે એકવાર ઠાકોરજી પાસે હાથમાં વાંસળી ઝલાવીને એક બ્રાહ્મણને ભક્તિની દ્રઢતા કરાવી હતી. વળી એકવાર એક સાધુની ઠાકોર સેવાના સંપુટમાંથી તેના ઠાકોરને ચકલી કરીને ઉડાવી દીધા હતા અને એકવાર તેમણે શરદપુનમની રાત્રે અખંડ રાસ ગાયો કે જે સાંભળવાને ત્યાં રાધીકાજી પોતે આવ્યાં હતાં જેમના આવવાથી ત્યાં ઓચીંતો વિજળીનો એક ચમકારો થયેલો દેખાયો હતો અને તેથી ત્યાં બધાંની આંખો અંજવાઈ ગઇ હતી અને તેથી ત્યાં રાધીકાજી આવ્યાં હશે એવું બધાંને પ્રતિત થયું હતું. અને ત્યાં રાસમાં નાચતાં નાચતાં તેમના ઘુઘરા તુટી ગયા હતા ત્યારે તેમણે પોતાની જનોઈ તોડીને તેનાથી ઘુઘરા બાંધ્યા હતા અને તે જનોઇને તેમણે કહ્યું હતું કે બહુ દહાડાથી મેં તારો ભાર વેંઢાળ્યો હતો માટે આજ તું મારા કામમાં આવી. એ પ્રમાણે તેમના સાચા પ્રેમના ભાવનો પાર નથી.

એક મહંત તેમનાં વખાણ સાંભળી તેમની પરીક્ષા લેવા તેમને ત્યાં આવ્યો અને ત્યાં બારણામાં ભીડ હતી તેથી તેણે તેમને સંદેશો કહેવરાવ્યો કે તમારે બારણે એક સાધુ આવ્યો છે અને તેને ભોજન કરવું છે. ત્યારે તેમણે તેને કહેવરાવ્યું કે હમણાં જરા થોભો, ઠાકોરજીને ભોગ ધરાવીને તમને જમાડીશું. ત્યારે તેણે કહેવરાવ્યું કે મને ભુખ ઘણી લાગી છે અને આંખે અંધારાં આવે છે ત્યારે તેમણે ઉતાવળ કરીને ઠાકોરજીને જલ્દી ભોગ ધરાવ્યો અને બધા સાધુઓને જમવા બેસાડયા, ત્યાં પેલા સાધુને પણ લાડવા મૂકયા પણ તેને ઘણી રીસ ચઢી ગઇ હતી તેથી તેણે લાડવાને પતરાળામાં વાળીને તે ભક્તરાજની છાતીમાં માર્યા અને ત્યાંથી ચાલી નિકળ્યો. અને તેમને કહ્યું કે બધા લોકો તારાં વખાણ કરે છે પણ આજ મેં તને ઓળખ્યો કે તું કેવો પ્રેમી ભક્ત છે! પણ ભક્તરાજે તે વાત કંઇ મનમાં લીધી નહિ પણ ઉલટી તેને સંતની પ્રસાદી માની તે લાડવા બધા લોકોને ત્યાં આગળ વહેંચી આપ્યા.

એકવાર તેમણે પોતાના ત્રણે છોકરાને પુછ્યું કે તમે શું કામ કરશો? ત્યારે એકે કહ્યું હું દ્રવ્ય રાખીશ, બીજાએ કહ્યું કે હું રસોઇ કરીશ, અને ત્રીજાએ કહ્યું કે હું સંતની સેવા કરીશ. એટલે તે ઉપરથી તેણે તે ત્રણે કામ તેમને વહેંચી આપ્યાં અને પોતે પછી રોજ રાસ ગાતા રહ્યા.

મુલ ॥ છપ્પય છંદ ॥

શ્રી રૂપ સનાતન ભકિત જલ શ્રીજીવ ગુસાંઇ સર ગંભીર ॥
વેલા ભજનસુપકવ કષાયન કબહું ન લાગી ॥
વંદ્રાવન દ્રઢબાસ જુગલ ચરનનિં અનુરાગી ॥